

Futbolda Güncel Sorunlar Kaynaklı Kriz Yönetimi ve Medyaya Yansımalarının Değerlendirilmesi

Davut ATILGAN^{1*}

Turgut KAPLAN²

Onur ÖZTÜRK³

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, *KAHRAMANMARAŞ*

²Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, *KONYA*

³İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, *MALATYA*

 DOI: 10.31680/gaunjss.1131974

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 16.06.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 26.07.2022

Yayın Tarihi / Published: 22.09.2022

Öz

Futbol, ülkemizde ve dünyada popüler bir spordur. Bundan dolayı futbolun çok sayıda taraftarı, izleyicisi ve takipçisi bulunmaktadır. Farklı nedenlerden kaynaklı olarak ülkemiz ve dünya futbolu içinde çeşitli krizlerin barındığı görülmektedir. Bu çalışmada, dünyada ve ülkemizde yakın zamanda yaşanmış olan "kriz" olarak nitelendirilebilecek futbol özelindeki olayların medyaya yansımaları ve sonuçları üzerinden literatür taraması yapılmıştır. Bu doğrultuda çeşitli yazılı kaynaklar, internet haber kaynakları ve olayların sosyal medyaya yansımaları incelenerek bir bütün halinde bu çalışmada sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmada sonuç olarak; geçmişte olduğu gibi günümüzde de futbolun içinde yönetsel ve ekonomik kaynaklı olarak krizlerin yaşandığı açıktır. Yaşanılan krizler kısa sürede medyada kendisine yoğun bir şekilde yer bulmaktadır. Krizlerin büyüklüğüne bağlı olarak kriz yönetimi ve krizlere çözüm üretilebilmesi noktasında farklı sorunların olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Futbol, kriz yönetimi, medya

Crisis Management Based on Current Problems in Football and Evaluation of Its Reflections on the Media

Abstract

Football is a popular sport in our country and in the world. Therefore, football has a large number of fans, viewers and followers. It is seen that there are various crises in our country and world football due to different reasons. In this study, a literature review was conducted on the media reflections and results of events specific to football, which can be described as a "crisis" that have recently been experienced in the world and in our country. In this direction, various written sources, internet news sources and the reflections of events on social media have been examined and tried to be presented as a whole in this research. As a result of the study; It is clear that, as in the past, there are crises in football due to administrative and economic origins. The crises experienced are heavily covered in the media in a short time. Depending on the magnitude of the crises, it has been observed that there are different problems in crisis management and in producing solutions to crises.

Keywords: Football, crisis management, media

Giriş

Spor, günümüzde hızla büyüyen ve küreselleşen bir sektör halini almış durumdadır. Bu spor sektörü içerisinde futbolun yeri, önemi ve etkileme alanı bakımından payı oldukça büyüktür. Futbol, spor branşları içerisinde daima popülerliği yüksek olan geniş kitleleri beraberinde sürükleyen organizasyonlara ev sahipliği yapan bir branş olarak karşımıza çıkmaktadır. Geniş kitleleri ilgilendirmesi nedeniyle futbol organizasyonlarını yönetmek çoğu zaman sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu kadar büyük organizasyonlarda farklı boyutlarda istenmeyen durumların, yolunda gitmeyen olayların yaşanılması kaçınılmaz olmaktadır. Bu olaylar çoğu zaman da büyüyen krizlere dönüşebilmektedir.

Kriz, “*müdahale edilmesi gereken istikrarsız durum*” olarak ya da “*bir kuruluşun bütünü ve bütünlüğünü etkileme potansiyeli olan herhangi bir olay*” olarak tanımlanmaktadır (Devecioğlu, 2003; Mitroff ve Pearson, 1993). Krizler her alanda olduğu gibi spor alanında da zaman zaman kamuoyunu meşgul etmektedir. Günümüzde krizler farklı biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Küresel çapta yaşanan krizler, ülkeler arası krizler ve hatta insanlar arasında yaşanan krizlerin varlığından söz etmek mümkündür.

Kriz sırasında etkili iletişim kurabilmek ve doğru yönlendirmeler yapabilmek kritik öneme sahiptir. İletişim normal zamanlarda önemli olduğu gibi kriz dönemlerinde de ast-üst arasındaki hiyerarşik ilişkide iletişimin etkili kurulabilmesi gerekmektedir. Krizlerde mümkün olduğunca hızlı ve etkili bir şekilde harekete geçilmelidir. Krize müdahale edilmesi gereken durumların sonralara bırakılması bazı durumlarda krizin etkili yönetilememesine ve krizin büyümesine neden olabilmektedir (Kara, 2020). Futbol aksiyonu bütün olarak ele alındığında, bazen neyin kriz olup neyin kriz olmayacağı bilinemeyebilir. Spor dinamikleri açısından her an her şey krize dönüşebilme potansiyeline sahiptir. Futbol takımının sahada kötü bir skor alması, oyuncu değişikliği, aksiyon içinde herhangi bir kişinin kötü sözler sarf etmesi, antrenör, yönetim değişikliği ve benzeri birçok durumda krizler meydana gelebilmektedir. Kulüp yöneticilerinin ya da oyuncuların sosyal medyada yaptıkları bir paylaşım da krizlere neden olabilmektedir.

Krize yol açan faktörleri iki başlık altında toplayabilmek mümkündür. Bunlardan ilki ‘çevresel faktörler’ (ekonomik, toplumsal, kültürel, politik vb.) unsurlar diğeri ise ‘örgütsel faktörler’ (yönetim tarzı, demografik özellikler, geçmiş olaylar, deneyimler, inanç, tutum vb.) (Devecioğlu, 2003). Krizler bazı zamanlarda daha derin ve içerisinden

çıkılabildiğinin daha komplike ve zor bir hal aldığı durumlara neden olabilmektedir. Bu kapsamda ülkemiz futbolunda geçmişten günümüze birçok farklı tipte krizlerin meydana geldiği bilinmektedir. Bu çalışmayla futbolda meydana gelen krizler incelenerek çıkarsamalar/değerlendirmeler yapılması ile literatüre katkı sunulması amaçlanmıştır.

Futbolda Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, tüm yönetim alanlarında olduğu gibi spor kulüpleri yönetiminde de önemli bir yere sahiptir (Devecioğlu, 2003). Büyük çapta, yaygın bir organizasyon tipi olan futbol organizasyonlarında, istenmeyen durumların, yolunda gitmeyen olayların yaşanılması neticesinde krizler yaşanmaktadır. Böyle durumlarda futbolda krizi yönetmek çok da kolay bir iş olmamaktadır. Futbol branşının büyük kitleleri ilgilendirmesi nedeniyle yöneticilere müdahaleler olabilmekte, bunun yanında yorumlar ve tartışmalar yoluyla da spor yöneticileri üzerinde baskılar artmaktadır. Bundan dolayı krize neden olan olaylarla ilgili koordinasyonu sağlayarak krizi iyi yönetmenin yanında algıyı da doğru şekilde yönetmek önemli hale gelmektedir.

Futbola sponsorluk yapan markalar karşılaşılabilecek herhangi bir krizde ürün satışı yapan mağazalarda dahil olmak üzere krizden etkilenmesi muhtemeldir. Futbol, dünyada en çok taraftara ve destekleyiciye sahip spor branşlarından biridir. Dolayısıyla bu durum toplumda futbolu destekleyen bütün kitleleri etkileme gücüne sahiptir (Yücel, 2014). 1967 yılında Kayseri’de oynanan Kayserispor – Sivasspor maçı en büyük taraftar krizlerinden bir tanesi olarak Türk futbolunda yerini almıştır. Kayseri ve Sivas yani iki komşu şehir arasında yaşanan ekonomik rekabet ve kentsel problemler, futbola sirayet etmiş ve büyük bir facia ile sonuçlanmıştır. Kayseri’ye maça giden Sivasspor taraftarları, tribünde rakip takımın taraftarlarıyla çatışmış ve yaşanan arbedeler sonucunda yaklaşık 40 Sivaslı taraftar olay yerinde havasızlık ve sıkışmadan dolayı yaşamını yitirmiştir. 300’ü aşkın taraftarda kesici ve delici aletlerle yaralanmıştır. Sonrasında olaylar, şehirde infial yaratarak futbolun dışına sızmıştır. Maç sırasında ve sonradan çıkan olaylar sebebiyle olaylar iyi yönetilemediği için Kayseri Emniyet Müdürü ve Valinin görevden alınması, iki şehrin arasında sonraki yıllarda da süren bazı sorunları engelleyememiştir (Koçer, 2012).

Dünya futbol tarihi incelendiğinde de taraftar kaynaklı olan ve sonuçları ağır kayıplarla neden olan hadiseler meydana gelmiştir. 1964 yılının 24 Mayıs günü Tokyo olimpiyatları eleme grup Peru-Arjantin maçı sırasında 1964 Lima (Peru)’da hakemin ev sahibi olan takımın golünü iptal etmesi üzerine tribünde olaylar meydana gelmiştir.

Yaşanan olaylar neticesinde 320 taraftar hayatını kaybetmiştir. 1984 yılının 17 Kasım günü Cali-Amerika maçı sonunda 1984 Cali (Kolombiya)'da Pascal Guerrero Stadi'nda meydana gelen olaylarda 24 taraftar yaşamını yitirmiştir. Yine benzer bir durum, yıl 1985 Belçika'nın Heysel stadında oynanan Liverpool- Juventus maçı esnasında cereyan eden olaylarda 39 taraftar hayatını kaybetmiştir (Ayan, 2006). Yakın tarihte Mart 2022'de Meksika 1. Futbol Ligi'nde Queretaro ile Atlas arasında oynanan maçta basına yansıyan ilk haberlere göre Meksika'da futbol maçında taraftarlar arasında kavga çıktığı ve stadın savaş alanına döndüğü 17 kişinin hayatını kaybettiği çok sayıda yaralı olduğu belirtilmiştir (CNN, 2022).

Türkiye'de sporda şiddetin ve düzensizliğin önüne geçilebilmesi için '6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun' yer almaktadır. Bu yasa kapsamında sporda gerek saha içerisinde gerekse de saha dışında oluşabilecek olumsuz durumların önüne geçilebilmesi açısından görev ve yetkiler tanımlanmıştır (GSGM, 2011). Özellikle futbol maçlarında birçok kez şahit olduğumuz kimi zamanda oluşan şiddetin krize dönüştüğü durumlarda etkin yasaların olmasının kritik önemi olduğu düşünülmektedir. Kriz yönetiminde esas olan, krizin ortaya çıkmadan önlenmesi ya da olası sonuçlarının sınırlandırılmasından ziyade, krizin ortaya çıktığı andan itibaren etkili bir yönetim esastır (Akdağ, 2005). Temelinde krizin ne derece etkili ve başarılı yönetileceği kriz yönetiminde sorumluluk sahibi olan yöneticilerin etkili ve doğru adımları sayesinde oluşacağı düşünülmektedir.

Kriz çözümünde etkili olabilmek için öncelikli olarak etkili liderlik gerekmektedir. Krizin bütün unsurları iyi bir şekilde algılanmalı ve iyi analiz edebilmelidir. Bu sayede krizin tam olarak nereden kaynakladığını tespit etmek mümkün olacaktır (Deming, 1996). Futbol takımlarının yöneticileri spor yönetimi alanında etkili ve yetkin kişilerden olursa, oluşabilecek muhtemel krizlerde, sahip oldukları yetki ve donanım sayesinde alanında yetkin olmayan yöneticilere göre krizlere daha iyi müdahale edebilecekleri ifade edilebilir.

Bir spor branşında yaşanan kriz diğer spor branşlarını da etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bunun önüne geçmek için spor organizasyonlarında doğru ve etkili kriz yönetimine ihtiyaç vardır. Spor organizasyonları planlaması yapılırken, oluşabilmesi muhtemel senaryo ile birlikte potansiyel tehditlere karşı da donatılmalıdır. Spor organizasyonlarında ne çeşit eksiklerin ortaya çıkacağı ve bu eksiklerin oluşturacağı sorunların çözümlenmesi için neyin nasıl yapılması gerektiği noktasında öngörülü olunmalıdır (Yücel, 2014).

Futbolda Ekonomik ve Covid-19 Kaynaklı Olarak Kriz

Geçmişten günümüze kadar spor, toplumları bir araya getirmek de geniş kitleler tarafından takip edilmektedir. Spor branşları arasında en çok ilgiyi gören şüphesiz ki futbol branşının olduğu bilinmektedir. Günümüz dünyasında küreselleşmenin spor üzerindeki etkisini artırdığı görülmektedir. Yine küreselleşme ile futbolun her geçen gün spor pastasından payı artmaktadır. Bu durumdan kaynaklı olarak dünya üzerinde futbol özelinde daha fazla krizler ile karşılaşılabilir. Yönetimin bu krizlere önceden hazırlıklı olması ve krizi en doğru ve etkili bir biçimde yönetebilecek kabiliyete sahip olabilmesi son derece önem arz etmektedir (Dinçer, 2019; Şirin, 2021).

Dünya spor endüstrisinin 2009 yılındaki payının büyüklüğü 114 milyar doların üzerindedir. O yılda dünya genelinde ulaşılmış olduğu 114 milyar dolarlık işlem hacmi sayesinde 129 ülkenin milli gelirinden fazla olan spor endüstrisi, gelişme hızı oldukça büyük olan bir endüstri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun globalleşmesi ile birlikte spor dünya ekonomisi ile daha fazla entegre hale gelmiştir. Günümüzde artık dünyanın herhangi bir yerindeki spor organizasyonunda oluşabilecek kriz sporun küresel çapta krizine dönüşebilme potansiyeline sahiptir. Büyük bir kulüp veya kulüp grubundaki bir kriz, diğer kulüplerin finansal istikrarına zarar verme tehdidinde bulunur (Ergeç, 2013; Lago, Simmons ve Szymanski, 2010; Uslu, 2013). Boscá ve ark.'nın (2008), ekonomik analiz bağlamında yaptıkları araştırma sonucuna göre; İspanyol futbolunun İtalyan ve İngiliz futbol ligleri ile aynı sorunları yaşadığını ve bu nedenle önümüzdeki yıllarda ayakta kalabilmek için benzer çözümlere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Sporun ülke ekonomilerine katkısında tam olarak rakamsal karşılığını tespit edebilmek zordur. Çünkü sporun ve futbolun ekonomik katkısı disiplinler arası bir konu olduğundan çok yönlü boyutta ele alınması gerekmektedir. Futbolun oldukça popüler olduğu İngiltere'de yapılan bir araştırmada 2000 yılında spor endüstrisi yoluyla devlete sağlanan verginin 5,5 milyon pound civarında olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca 401 bin civarında kişiye de istihdam alanı oluşturmuştur (Cambridge Econometrics, 2003).

Hiç kuşku yoktur ki, tüm dünyada farklı alanlarda olduğu gibi futbolda da yakın zamanların en büyük krizi Covid-19 pandemi sürecidir. Bu krize örnek olarak, Euro 2020'den elde edilmesi beklenen gelir 2 milyar Euro civarında idi. Fakat Covid-19 küresel pandemi kaynaklı UEFA tarafından verilen erteleme kararı buradan gelecek gelirleri tamamıyla yok etmiştir (Türkmen ve Özsarı, 2020).

Covid-19 döneminde futbol müsabakalarına seyircilerin alınmamasından kaynaklı olarak seyirci ve yayın gelirlerinde düşmeye neden olmuştur. 2020 Mart

ortasına doğru futbol, basketbol, voleybol ve hentbol ligleri ötelenmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu yaptığı açıklama ile ligde oynanacak olan maçların 2021 Haziran ayına ertelendiğini duyurmuştu. Covid-19 kaynaklı olarak futbolun dünyadaki en büyük 5 ligi olarak kabul edilen İngiltere İspanya, Almanya, İtalya, Fransa futbol liglerinde toplam kaybının 4 milyar Euro'yu geçtiği tahmin edilmektedir. Türkiye'de ise süper lig kulüplerinin toplam kaybının 1,5 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir (Renklibay, 2020; Yurtsızoğlu, 2021).

Covid-19'un neden olduğu ani şok, küresel spor endüstrisindeki iş modellerinin kırılmasını ortaya çıkardı. Kısa vadeli sonuçlarla mücadele etmenin yanı sıra, spor yöneticileri artık pandemi sonrası dönemde hayatta kalabilmek için uzun vadeli stratejiler geliştirmeye yönelik acil bir ihtiyaçla karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda, uygulayıcılar kurtarma fonları, maaş tavanları veya daha katı lisanslama koşulları gibi çeşitli düzenleyici eylemler etrafında hararetli bir tartışma başlattı (Fühner, Schmidt ve Schreyer, 2021).

Covid-19 süreci ve çeşitli nedenler ile başlayan Lig'in TV izleyici sayısının düşmesi yayın ihalesinde federasyon ile yayıncı kuruluşlar arasında çeşitli uzlaşmazlıklara sahne olmaktadır. Türkiye Futbol Federasyonunun 2022-2023 ve devam eden futbol sezonlarını kapsayacak şekilde Süper Lig ve 1. Lig müsabakaları için düzenlenecek yayın ihalesinde uzlaşmayan ve ihalede kedilerine gelen teklifleri yetersiz bulan federasyon "Gerekirse Süper Lig TV'yi biz kurarız" (Fanatik, 2022), şeklinde yayıncı kuruluşlara rest çekildiği şeklinde haberde kendine yer bulmuştur.

Dünya futboluna bakıldığında Avrupa futbolunda pandeminin etkilerinin devam ettiğini söylemek mümkündür. Futbol Ekonomisi & Enüstüriyel Futbol'da yer alan haberde "Avrupa Futbolu Pandeminin Yaralarını Hala Saramadı!" başlıklı haberin detaylarında düşük maç sayısı ve pandemiye bağlı olarak seyirci sayılarındaki azalmanın etkilerinin halen devam ettiği görülmektedir. Sözcü gazetesinde yer alan haberde futbol yazarı Tuğrul Akşar "*Türk futbolunun altyapı değil üst yapı problemi var*" başlıklı haberde "*Spor kulüplerimiz ekonomik açıdan zor durumda. Üstüne ekonomik kriz eklenince takımlarımız bonservisiyle futbolcu almakta bile zorlanıyor*" şeklinde kulüplerin içerisinde bulunduğu finansal açıdan problemlere dikkat çekmiştir (Akşar, 2022; Özkan, 2018). Son yıllarda döviz kurlarındaki artışa bağlı olarak kulüplerin önünde başlıca iki sorun yer almaktadır. Bunlardan birincisi yabancı futbolcu transfer ücretleri ile yabancı futbolculara ödenen maaşlar ve futbol yayın gelirleridir. Ajans sporda yer alan haberde "*Dolardaki artış nedeniyle kulüplerin TL'ye dönen yayın geliri*

100 milyon dolar civarında eridi". Haberin detaylarına bakıldığında düşen yayın gelirlerine rağmen halen yabancı futbolcu transfer etmeye çalıştıklarına yer verilmiştir. Futbol yöneticileri gelecekteki krizlere daha iyi hazırlanmak için ürün çeşitlendirme stratejilerini giderek daha fazla uygulamak isteyebilir. Buna karşılık, en azından küresel bir sağlık krizi sırasında, uluslararası pazarlara daha fazla genişleme eğilimi dikkatli olmayı gerektirir (Ermiş, 2021; Fühner, Schmidt ve Schreyer, 2021).

Krizlere yönelik çözüm arayışları bağlamında yönetenler, kurum ve kuruluşlar tarafından bazı adımlar atılmıştır; Gençlik ve Spor Bakanlığı 2020 yılında Koronavirüs değerlendirme toplantısında; hentbol, voleybol, basketbol ve futbol liglerinin tamamının ayrıca diğer federasyonların faaliyetlerini salgına yönelik tedbirler kapsamında ertelenmesine karar verilmiştir. Bununla beraber Gençlik çalışmaları, gençlik faaliyetleri, uluslararası gençlik hareketlilik programları çerçevesinde yürütülen faaliyetler, gençlik merkezleri ve gençlik kamplarımızdaki salgına yönelik tedbirler kapsamında ertelenmesine karar verilmiştir. Krizler farklı sektörler ve oluşumlar üzerinde etkili olduğu gibi spor sektörü, sporcular ve sporla ilgili iş yapan tüm kuruluşları da etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Koronavirüs nedeniyle 82 organizasyon ertelenmiştir. Yine koronavirüs salgını nedeniyle ertelenen basketbol, hentbol, futbol ve voleybol karşılaşmalarının yapılacağı stadyum ve spor salonları ile faaliyetleri durdurulan spor tesisleri içerisinde bulunan ve gelirini yalnızca bu karşılaşmalardan, organizasyona katılanlardan ve seyircilerden elde eden ticari ünitelerden kira bedeli alınmayacağına dair bir genelge gönderilmiştir. Bu genelgede, bakanlık tarafından kiraya verilmiş olan taşınmazlardan; İçişleri Bakanlığı tarafından geçici süre ile faaliyet gösteremeyeceği belirtilen, kafeterya, yüzme havuzu, spor merkezi gibi ticari ünitelerin 16 Mart tarihinden, faaliyete başlayacakları tarihe kadar geçen sürede kira bedeli alınmayacağı, kira sürelerine mücbir sebeple kullanamadıkları gün kadar ekleme yapılacağı belirlemiştir (Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB], 2020; Şirin, Eratlı Şirin, Metin, 2020).

Dünyada hemen hemen bütün ülkelerin spor organizasyonlarıyla ilgili verdikleri kararlara bakıldığında ülkemizde olduğu gibi Covid-19 salgınının ilk günlerinde çeşitli farklılıklar gösterse de ilerleyen zamanlarda spor organizasyonlarına kilit vurulması gerektiğini vurgulayarak uygulamaya koymuşlardır. Bu ertelemeler ile sadece yerel futbol liglerinin, basketbol, tenis müsabakalarından değil örneğin, 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları ve Avrupa Futbol Şampiyonası 2020 (Euro 2020) gibi mega etkinliklerin bile bir yıldan fazla ertelenmesini içermektedir). Dahası, UEFA, IOC gibi

organların Covid-19 salgınının ilk zamanlarındaki suskunluğuna rağmen, bu tür olayların ertelenmesi veya ertelenmesine ilişkin müteakip kararları çeşitli paydaşların pozitifliği ile karşılanmıştır (Evans ve ark., 2020; Parnell ve ark., 2020; Şirin, Eratlı Şirin, ve Metin, 2020).

Futbolda Yönetmel Açından İstifa ve Şiddet Kaynaklı Kriz

Futbolda yönetmel boyutta kriz farklı açılardan incelendiğinde birçok nedenin olduğu görülmektedir. Kulüplerin çeşitli kademelerdeki istifaların yönetmel açıdan başlıca kriz nedenini oluşturduğu varsayılırken, bunun yanında şiddet olayları da bir diğel yönetmel açıdan krizi oluşturmaktadır.

Futbolda şiddeti tetikleyen sorunlar incelendiğinde bu sorunlar arasında bir benzerliğin olduğu görülmüştür. Futbolda şiddeti tetikleyen sorunlar dört temel başlıkta toplanmıştır: 1. Futbolu yönetenler 2. Futbolu takip edenler 3. Futbolu uygulayanlar 4. Futbola müdahale eden diğel gruplar (Kaplan, 2016). Türkiye’de istifa kaynaklı yönetmel anlamdaki krizlere bakıldığında, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Nihat Özdemir’in görev süresinin bitmesine daha uzun bir zaman olmasına rağmen istifa etmesi olayının medyaya yansımalar incelenebilir. BBC News Türkçe’nin “Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Başkanı Nihat Özdemir istifa etti” Başlığı ile çıkan *haberinde* “6 aydır bir yolunu arıyordum. Bu kulüplerle ve insanlarla artık yürüyemeyeceğimi anladım” şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir (BBC News Türkçe, 2020). Cumhuriyet gazetesinde de benzer konuda “Nihat Özdemir’ in 1 yıl daha görevi olmasına rağmen görevi bırakmak istediğı ve istifa ettiğı öğrenildi” şeklinde habere yer verilmiştir (Cumhuriyet, 2022).

Habertürk’ de yer alan haberde “Türk futbolunda deprem etkisi yaratacak bir gelişme yaşandı. Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Nihat Özdemir, görevinden istifa etti. Yayın ihalesi gündemiyle toplanan TFF ve Kulüpler Birliğı’nin buluşmasında Özdemir kararını açıkladı” şeklinde kendine yer bulurken, haberin detaylarında Habertürk yazarı İbrahim yıldız “Nihat Bey daha önce de başkanlığı bırakacağını açıklamıştı ancak bir türlü bırakamamıştı. Demek ki artık bıçak kemiğe dayandı ve bu kaotik ortamdaki kendini kurtardı” şeklinde ifade etmiştir (Habertürk, 2022).

Türkiye’de 3 Temmuz 2011 tarihinden itibaren başta Fenerbahçe Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım olmak üzere, Beşiktaş ve Trabzonspor’dan yöneticiler, profesyoneller ve sporcuların gözaltına alınması ile başlayan ve kamuoyunda “3 Temmuz Süreci” olarak adlandırılan ‘şike ve teşvik’ primi iddialarının üzerinde yükselen bir süreç yaşanmıştır (Yücel, 2014). Ancak ilerleyen süreçte tüm sanıklar beraat etmiştir. İddialardan etkilenenlerden Fenerbahçe Kulübü, şike davası’nın ‘kumpas’

olduğunun ortaya çıkması sonrasında maddi zarara uğratıldıkları gerekçesiyle ilgili kurum ve kuruluşlara tazminat davası açtıkları haberi medyada yer almıştır.

Eski profesyonel futbol 1.lig hakemi olan Lale Orta, Türk futbolunda kriz dönemlerinin iyi yönetilememesinin nedenlerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

1- Siyaset futbol ilişkisinden dolayı özerk yapının kaybolduğu, genel kurullara tek liste ile gidilerek anti-demokratik bir ortamın oluşması,

2- Futbol konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan genel kurul üyelerinin bulunması ya da yeterli bilgiye sahip olanlara yer verilmemesi,

3- Federasyon yönetiminde bulunan kulüp temsilcilerinin, Türk futbolunun ortak olan çıkarları yerine, kendi kulüp çıkarlarını gözetmeleri,

4- TFF Yönetimindeki yöneticilerin yetki ve sorumluluklarından kaçınarak, mevcut yetki ve sorumluluklarını UEFA ve Genel Kurul'a devretme çabası,

5- Çevresel etmenlerden kaynaklı oluşabilecek krizlere karşı yeterli önlemin alınmaması, oluşan krizlerde düzensiz ve plansız olarak çaba gösterilmesi,

6- Herhangi bir konuda çok fazla kanaat oluşmasından kaynaklı olarak federasyon yönetiminde güven aşınması, kararlı bir yönetim anlayışı sergileyememek,

7- Kamuoyuna açıklanan yaptırımların uygulanmaması, etkili iletişim becerisi sergilenememesi,

8- Krizi başarıyla atlatacak çözümlerin üretilmemesi,

9- Hukuk kuralları çerçevesinde mevcut talimatların doğru ve etkili şekilde uygulanmaması.

10- Kendi yetki ve sorumluluğunda olan 58. Madde'nin değiştirilmesi ile ilgili Olağanüstü Genel Kurul kararının alınması ve Genel Kurul'dan beklentiler yönünde karar çıkmaması üzerine, mevcut şike krizine yönetim krizinin de eklenmesi (Orta, 2012). BBC News Türkçe'de yer alan haberde 6 Eylül 2013 de oynanan Andora maçı ile başlayan ve Fatih Terim'in istifası ile sonuçlanan bir süreç yaşanmıştır. Bu durumun sebeplerine bakıldığında her biri küçük çaplı bir kriz olduğu düşünülen olaylar neticesinde oluşmuştur. Bu nedenler şu şekilde sıralanmıştır (BBC News Türkçe 2017);

1- Gökhan Töre- Hakan Çalhanoğlu - Ömer Toprak kavgası.

2- Kaleci Volkan Demirel'in stadı terk etmesi.

3- Emre Belözoğlu - Arda Turan - Selçuk İnan krizi.

4- Türk milli takımında Prim meselesi.

5- Futbolcular ve Tümer Metin arasında kavga iddiası.

6- Gazeteci Bilal Meşe'ye Arda Turan'ın saldırısı.

7- Fatih Terim'in Alaçatı'da bir restoranda çit nedeni ile tartışma yaşaması.

Futbol federasyonunda, federasyon Başkan Vekili, İcra Kurulu Üyesi, İdari ve Hukuk İşleri Sorumlusu Mehmet Baykan “*TFF’ de deprem! Mehmet Baykan, TFF’deki görevlerinden istifa etti*” şeklinde fanatik gazetesinde haber olarak yer almıştır. Haberin detaylarında istifa krizinin oluşum nedeninin hakemlerle ilgili aldığı kararın TFF Tahkim Kurulu'ndan dönmesinin ardından yaşanan süreçte istifa ettiğini açıkladığı yönündedir (Fanatik, 2022). Yine futbol federasyonunda son kriz olarak, merkez hakem kurulu başkanı olan Ferhat Gündoğdu'nun istifa kararı olmuştur. Cumhuriyet gazetesinde “*MHK Başkanı Ferhat Gündoğdu istifa etti*” başlığı ile yer alan haberde süper Lig'de 13 hakemin görevden alınmasının ardından eleştirilerin odağı haline gelen Merkez Hakem Kurulunda başkanının istifası ile sonuçlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yıldırım'ın (2018), Türkiye'de sporda halkla ilişkiler kapsamında futbol kulüplerinde kriz yönetimine yönelik yaptığı çalışmada elde ettiği bulgulara göre; kulüplerin, kriz durumlarına karşı hazırlıklı olmadığı, kriz yönetim aşamalarının benimsenmediği ve potansiyel krizlere karşı herhangi bir önlem alınmadığı belirlenmiştir.

Yapılan başka bir çalışmada, kriz yönetimi yapısında sebep olan unsurların spor kulüplerince fazla önemsenmediği, hatta maddi bir külfet olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (Dinçer, 2019).

Atılğan ve Kaplan (2018), yaptıkları çalışmada geçmişte sporda kriz yönetiminde yaşananlardan hareketle, stratejik değerlendirmelerin ve ön hazırlıkların yapılmasının zorunluluk olduğunu ifade etmişlerdir.

Atılğan, (2018), Spor yöneticilerinin kriz yönetimi, karar verme ve özgüven becerilerinin incelenmesi üzerine yaptığı çalışmada kriz yönetimi ölçeğinde toplam ve alt boyutlardaki puanlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şirin, Bilir, Eryılmaz ve E. Şirin (2020), yaptıkları çalışmada Covid-19 salgınından dolayı oluşan yeni dünya düzenine göre, Spor branşları, sporcular ve spor paydaşlarının gelecekte sürdürülebilir bir şekilde yer almasını sağlamak açısından uzun vadeli spor politikalarının geliştirilmesini önermişlerdir.

Sonuç olarak bu çalışmada futbolda kriz yönetimi ekonomik ve yönetsel başlıklarında çeşitli boyutlardan değerlendirilmiştir. Bu kapsamda aşağıda bazı önerilere yer verilmiştir.

Öneriler:

- Spor yönetenler, daha anlayışlı, hesap verebilir olmalı ve doğru iletişim tekniklerini kullanabilmelidir. Kriz yönetimi konusunda kulübün yöneticilerinden birisi kriz sözcüsü olarak gerekli bilgi aktarımını sağlayabilir.
- Futbol kulüpleri kendi iç iletişimlerini de iyi yönetmelidirler. İletişim mekanizması yeterli düzeyde sağlanmalıdır. Aksi takdirde küçük çapta olumsuzluklar da bile güven zedelenebilir ve reaksiyonlar kulübe zarar verebilir.
- Mevcut spor yöneticileri doğru kararlar verebilmek için bilimden faydalanabilmelidir. İlgili spor yöneticileri spor bilimleri alanındaki akademisyenlerden ve alandaki ilgili profesyonel yöneticilerden fayda sağlayabilirler.
- Yöneticilerin bir aksiyon planı olmalı, gerekli koşullarda spor camiasının ve kamuoyunun görüşüne de başvurulmalıdır. Kamuoyuna doğru ve zamanında bilgilendirmeler yapılması çıkabilecek kaosların/krizlerin önlenmesini sağlayabilir.
- Bu kapsamda spor yöneticileri, proaktif düşünebilmeli, krize neden olacak risklerin düşük, orta veya yüksek risk teşkil edip etmediğini hesaplayabilmelidirler.
- Spor yönetenlerin yönetme beceri puanlarının iyileştirilmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akdağ, M. (2005). Halkla ilişkiler ve kriz yönetimi. *Selçuk Üniversitesi S.B.F Dergisi*, 14, 1-20.
- Akşar, T. (2022). "Avrupa Futbolu Pandeminin Yaralarını Hala Saramadı!", *Futbol Ekonomisi & Endüstriyel Futbol*,
- Atılgan, D. (2018). Spor Yönetiminde Görev Alan Yöneticilerde Kriz Yönetimi, Karar Verme Ve Özgüven Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Konya.
- Atılgan, D. ve Kaplan, T. (2018). Sporda kriz yönetimi. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 72-79.

- Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 191-209.
- Özkan, B. (2018) “Tuğrul Akşar: Türk futbolunun altyapı değil üst yapı problemi var”
<https://www.sozcu.com.tr/2018/ekonomi/tugrul-aksar-turk-futbolunun-altyapi-degil-ust-yapi-problemi-var-2800625/>
- BBC New Türkçe. (2017). “Fatih Terim döneminde Milli Takım'da yaşanan 7 kriz”,
<https://www.bbc.com/turkce/spor-40731477> Erişim Tarihi: 09.04.2022
- BBC News Türkçe. (2022). “Nihat Özdemir: TFF Başkanı istifa etti, ‘Bu kulüplerle ve insanlarla artık yürüyemeyeceğimi anladım’ dedi”.
<https://www.bbc.com/turkce/spor60973589#:~:text=T%C3%BCrkiye%20Futbol%20>
- Boscá, J. E., Liern, V., Martínez A. ve Sala, R. (2008). The Spanish Football Crisis. *European Sport Management Quarterly*, 8(2), 165-177.
- Cambridge Econometrics. (2003). A guide to sport economy. Cambridge Publishing.
- Cumhuriyet. (2022). “TFF başkanı Nihat Özdemir istifa etti”.
<https://www.cumhuriyet.com.tr/spor/son-dakika-tff-baskani-nihat-ozdemir-istifa-etti-1922548>.
- CNN. (2022). “Queretaro-Atlas maçında 17 kişinin öldüğü yazıldı”,
<https://www.cnntrk.com/spor/futbol/queretaro-atlas-macinda-17-kisininoldugu-yazildi?page=1>.
- Deming, E. W. (1996). *Krizden Çıkış*. Çeviren: Cem Akaş. İstanbul: Arçelik A.Ş.
- Devocioğlu, S. (2003). Spor organizasyonlarında kriz yönetimi. *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*, Ankara sözel.
- Dinçer, N. (2019). Spor ve kriz yönetimi. Ed: M. İlkım ve E. Beltekin. Sporda Yeni Akademik Çalışmalar (içinde). Akademisyen Kitabevi. Ankara.
- Ergeç, E. (2013). Spor endüstrisinin ekonomik etkileri. Ed: N. Çağlarımak Uslu. Spor Ekonomisi (içinde). Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. 1. Baskı. Eskişehir.
- Ermış, O. (2021). “Yayın geliri 100 milyon dolar düştü! Kulüpler hâlâ ‘Yabancı’ diyor!”
<https://ajansspor.com/haber/yayin-geliri-100-milyon-dolar-dustu-kulupler-hala-yabanci-diyor-588901>

- Evans, A. B., Blackwell, J., Dolan, P., Fahlén, J., Hoekman, R., Lenneis, V., ve Wilcock, L. (2020). Sport in the face of the COVID-19 pandemic: towards an agenda for research in the sociology of sport. *European Journal for Sport and Society*.
- Fanatik. (2020). "Süper Lig yayın ihalesini kim kazandı? Hangi pakette neler var? Süper Lig ve 1. Lig yayın ihalesinde flaş gelişme" <https://www.fanatik.com.tr/super-lig-yayin-ihalesini-kim-kazandi-hangi-pakette-neler-var-super-lig-ve-1-lig-yayin-ihalesinde-flas-gelisme-2269564>.
- Fanatik. (2022) "TFF'de deprem! Mehmet Baykan, TFF'deki görevlerinden istifa etti", <https://www.fanatik.com.tr/son-dakika-tffde-deprem-mehmet-baykan-tffdeki-gorevlerinden-istifa-etti-2274876>_Erişim tarihi: 18.04.2022, Saat: 15:07.
- Fühner, J., Schmidt, S., L. ve Schreyer, D. (2021). Are diversified football clubs better prepared for a crisis? First empirical evidence from the stock market. *European Sport Management Quarterly*, 21(3), 350-373, <https://doi.org/10.1080/16184742.2020.1862273>
- GSGM. (2011). Sporda şiddetin ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6222.pdf> resmi gazetede yayınlanma tarihi: 14.04.2011, sayı:27905, cilt:50.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2020, 2 Nisan). Haberler. Erişim adresi: <https://www.gsb.gov.tr/HaberListesi/3/1>
- Habertürk. (2022). <https://www.haberturk.com/son-dakika-haberi-tff-baskani-nihat-ozdemir-istifa-etti-3397999-spor>
- Kaplan, T. (2016). Futbolda şiddet sorununun boyutları. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-10. <https://doi.org/10.17155/spd.16523>
- Kara, T. (2020). Sosyal medyada kriz iletişimi: futbol taraftarlığı perspektifi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12(1), 71-82.
- Koçer, M. (2012). Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 111-135.
- Lago, U., Simmons, R. ve Szymanski, S. (2010). The financial crisis in European football: An introduction. In *Football Economics and Policy*, 151-161.
- Mitroff, I.I. ve Pearson, C. M. (1993) *Crisis management: A diagnostic guide for improving your organization's crisis-preparedness*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.

- Orta, L. (2012). "Futbolda kriz yönetimi", *Futbol Ekonomisi & Endüstriyel Futbol*, <https://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/yonetim/269-lale-orta/2012-futbolda-kriz-yoenetimi>.
- Parnell, D., Widdop, P., Bond, A., Wilson, R. (2020). Covid-19, networks and sport, *Managing Sport and Leisure*, <https://doi.org/10.1080/23750472.2020.1750100>
- Renklibay S. (2020). TRT Spor, "Koronavirüs spor ekonomisini nereye götürüyor?" <https://www.trtspor.com.tr/haber/detay/koronavirus-sporekonomisini-nereye-goturuyor-218280.html>".
- Şirin, T., Eratlı Şirin, Y., Metin, M. (2020). Kriz zamanlarında spor örgüt yönetimi: Covid-19 Örneği. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 331-345.
- Şirin, T., Bilir, FP, Eryılmaz, F., Eratlı Şirin, Y. (2020). Should the football leagues start in the shadow of Covid-19? Pandemic policies of national and international sports organizations. *PONTE*, 76(6/1), 60-69.
- Şirin, T. (2021). Futbol Hakemlerinin algıladıkları stres kaynakları ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 294-307. <https://doi.org/10.38021/asbid.976880>
- Türkmen, M. ve Özşarı, A. (2020). Covid-19 salgını ve spor sektörüne etkileri. *International Journal of Sport Culture and Science*, 8(2), 55-67.
- Uslu, N. Ç. (2013). Spor endüstrisinde talep ve arz Ed: N. Çağlarımak Uslu. *Spor Ekonomisi (içinde)*. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. 1. Baskı. Eskişehir.
- Yıldırım, A. (2018). *Türkiye’de Sporda Halkla İlişkiler Kapsamında Futbol Kulüplerinde Kriz Yönetimine Yönelik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı. İstanbul.
- Yurtsızoğlu, Z. (2021). Spor endüstrisinde bir krizin öyküsü (COVID-19). *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (1) , 45-50.
- Yücel, A. S. (2014). Sporda kriz yönetimi: 3 Temmuz örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (40),0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuhsbd/issue/32926/365776>.